

A VADÁSZAT BÜNTETŐJOGI HÁTTERE

A vadászat egyidős az emberiséggel. Vadászat nélkül nehéz lett volna létezni a történelem évezredei során, főként amikor e tevékenység még „pusztán” a létfenntartást szolgálta. Az idő előrehaladtával, ahogy e tevékenység évszázadról évszázadra, a lebunkozástól, a csapdákon, a dárda és íj használatán keresztül a mai modern lőfegyverekkel történő vadászatig nemesedett, hatalmas fejlődésen ment keresztül, mely a vadászat minden szegmensét érintette. Megváltoztak a célok, szűkült a jogosultsági kör, és a vadászat a nemesek szenvedélyeként privilégiummá vált és – véleményem szerint – mind a mai napig kiváltság is maradt. Nem lehet azonban elfelejteni azt, hogy emellett gazdasági jelentősége is megnőtt, továbbá – kikapcsolódásként, aktív pihenésként – egészségügyi szempontokból is igen fontossá vált a XXI. században.

A vadászat jelentőségét, gazdasági és társadalmi hasznosságát jól megvilágítja Bencze, aki – egyebek mellett – a következőkre mutat rá: *„A nagyvárosok forgatagában, a nagyüzemek árnyékában élő ember mindjobban vágyik a természetbe, ahol kikapcsolódást, üdülést keres, ahol regenerálni tudja a mindennapi munkában elfáradt szervezetét, idegrendszerét, és a vágyának teljesüléséhez hozzátartozik az erdő-mező állatvilágának léte, az abban való gyönyörködés, az élménykeresés. Állatvilág nélkül nincs mozgás, nincs élet a természetben, és ezért a vad sem csak a vadászoké, hanem azoké is, akik szabad idejükben fényképezőgéppel vagy távcsővel a kezükben járnak az erdőt, keresik vagy legalább sejteni óhajtják az abban rejtetten, titokzatosan élő vadat, amelynek megpillantása felejthetetlen élményt, örök emléket jelent minden természetszerető embernek, vadásznak, turistának, gyermeknek vagy felnőttnek egyaránt.”*¹

A honfoglalók az állattenyésztés és a halászat mellett vadászattal foglalkoztak. Ebben az időszakban Európa más népeihez hasonlóan a nomád életmódot folytató törzsek folyamatosan vándoroltak, táborhelyüket vándorlásaik során választották ki. A törzshöz való tartozás egyben a vadászathoz való jogot (mint alanyi jogot) is jelentette. A törzsek tagjai szabadon vadászhattak, ugyanúgy, mint a körülöttük élő, hasonló fejlettségi fokon álló más törzsek tagjai. Minthogy azonban a vadászás joga a szabad emberek személyes jogosultsága volt, így nem illette meg a rabszolgákat. Ezen korlátozáson kívül ebben az időszakban – a rendelkezésünkre álló adatok szerint – nem mutatkozott szükség arra, hogy a vadászat jogát egyéb tekintetben szabályozzák, hiszen a folyamatos vándorlás, az akkori életviszonyok nem tették indokolttá a vadászat korlátozását. *„A nemzetségek és törzsek tagjai a földközösséghez tartozó óriási területeken egyik helyről a másikra vándorolva űzték a vadászatot, amivel a korlátozások aligha is fértek volna össze.”*²

Ezzel látszik harmonizálni a római jog előírása is: *„A római jog szerint a természetes szabadságukban élő vadakat bárki bárhol elfoghatta és elsajátíthatta. A föld*

¹ Bence Lajos: A vadászat kézikönyve. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest, 1971. 266. o.

² Zoltán Ödön: Felelősség a vadkárokért és a vadászattal kapcsolatos egyéb károkért. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1973. 20-21. o.

*tulajdonosa a földjére való belépést megtilthatta, de a tilalom megsértése csak „iniuriarum actio”-ra adott alapot, a tilalom ellenére elfogott vadon az elfogó szerzett tulajdonjogot.”*³

A fordulópontot a magyarság életében gazdasági és társadalmi berendezkedés szempontjából is az addig folyamatosan vándorló népesség letelepedésének állandóbb jellege jelentette, hiszen a lakosság helyhez kötöttsége, a földművelés elterjedése és intenzívebbé válása folytán egyre erősödött. Ez azonban azt is magával hozta, hogy egyre inkább kiteljesedett az a folyamat, amely a törzsi földeknek nemzetségi, majd családi szállásokra való elkülönülésére, még később pedig a föld magántulajdonának kialakulására vezetett. Ez az újonnan előálló helyzet „magnövelte a súrlódások, összeütközések lehetőségét a vadászati jog gyakorlása vonatkozásában is. A társadalmi együttélés rendjének biztosítása céljából ezért egyre nagyobb súllyal jelentkezett annak az igénye, hogy a vadászáshoz fűződő érdekek összeütközését megfelelő szabályozás oldja fel.”⁴

A problémára nem a germán módszerben, a vadászati jog földtulajdonhoz kötésében találta meg a megoldást az akkori magyarság. Ezzel ellentétesen inkább azt választották, hogy az összeütközések elkerülése érdekében csökkentették a vadászatra jogosultak számát, így tehát szűkítették azt a kört, akinek joga volt a vadászáshoz. „*A magyar jogfejlődésnek ebben a szakaszában a vadászás jogának mint a nemeseket megillető, a nemesrendűségből folyó közjogi jellegű jogosultságnak a körvonalai bontakoznak ki.*”⁵

A vadászatra jogosultak körének korlátozásával kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a szabad vadászás joga kezdetben a rendi differenciálódás eredményeként keletkezett különböző társadalmi rétegekhez tartozókat mind megillette (a szolgák kivételével), így a jobbágyokat (parasztoikat) is, s a Szent László féle törvény sem tesz kivételt a vadászati tilalom címzettjei között, eltekintve az egyházi személyekre vonatkozó különös rendelkezésektől. Ezen „dekrétom” az 1092. május 20. napján megtartott zsinat döntése értelmében az egyházi ünnepnapokon való vadászat tilalmát rendelte el, méghozzá úgy, hogy a „mondott ünnepnapokat” a népnek meg kell tartania, „*Ha valaki e napokon vadászni talál, vegyék el ebeit és a lovát; de lovát ökrön válthassa meg. 1. § Ha pedig pap vagy egyházi személy vadászna, veszítse el egyházi rendjét, miglen eleget teend vétkéért.*”⁶

A jelenlegi vadászati jogviszonyok alapjainak lefektetésére – ahogy ez jól látható – már a középkorban sor került. Már ekkor voltak olyanok, akik rendelkeztek vadászati joggal, és olyanok is, akik tilalom folytán nem hódolhattak e szenvedélynek. Legálisan nem vadászhattak tehát, legalábbis az ismertetett rendelkezésekből erre következtethetünk. A kihirdetett szankciók pedig egyértelműen az orvvadászat visszaszorítására voltak hivatottak. Láthatjuk tehát, hogy megjelentek a vadászatot tiltó időszakok vagy annak gyakorlásában akadályozott alanyi körök, amelyből, jelen dolgozat első mondatának tézisének és a hivatkozott szerzők gondolatait is elfogadva jól látható, hogy az orvvadászat is több mint ezer éves, nagyjából a vadászati szabályok megjelenésével egyidős, és egyértelműen végigkíséri a vadászat napjainkig tartó fejlődését.

Az orvvadászat kapcsán a motívum ezer év alatt semmit sem változott. Az okokat keresve – álláspontom szerint – négy szóba jöhető tényező merült és merül fel napjainkban is, melyek:

- a vadhús saját célú felhasználása,

³ Marton Géza: A római magánjog elemeinek tankönyve. Tankönyvkiadó, Budapest, 1958. 143-144. o.

⁴ Zoltán Ödön: i.m. 26. o.

⁵ Uo. 29. o.

⁶ Szent László Király Dekrétomainak Első Könyve, 12. Fejezet a mondott ünnepnapok megtartásáról

- az anyagi haszonszerzés (vadhús eladással),
- a trófea és élmény szerzése, virtus, szenvedély,
- a fegyverek iránti rajongás, hagyományápolás.

Változhattak a vadászati módszerek, változhattak a vadászati eszközök az évszázadok során, az oksági tényezők azonban nem változtak. Ezen témakört vesszük górcső alá – a motívum állandósága okán pedig –, a vizsgált időszakot a XX. század végétől napjainkig terjesztjük ki.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és annak módosításai a XX. század végén és az ezredforduló tájkán még nem ismerték önálló bűncselekményként nevesítve az orvvadászatot, mely deliktum ebben az időszakban a környezetkárosítás, a természetkárosítás, a rongálás, a lopás, a lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés és a háttérjogszabályokhoz tartalmilag sem illeszkedő állatkínzás bűncselekményekbe olvadt bele.

A fordulópontot a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 2013. július 1-jén (a dolgozat írásakor éppen tíz éve) hatályba lépett rendelkezése jelentette, ekkor lett ugyanis önálló bűncselekmény az orvvadászat.

A vadászterületen jogosultság nélkül gyakorolt vadászati tevékenységet, a tiltott eszközzel, a tiltott módszerrel, a tilalmi időben vagy a védett vadra történő vadászatot emelte bűncselekményi rangra a jogalkotó. Tette ezt a szabályozás hiánya okozta eltérő megítélések és ítéletek egységesítése és az elszaporodott, e körbe tartozó jogsértések visszaszorítása érdekében. A cselekmény társadalmi megítélése, ahogyan a korábbi bírói joggyakorlat is, eltérő, néha egymásnak ellentmondó véleményeknek adott hangot.

Maga a cselekmény bár évszázadok óta ismert, a modern nyomozati eszközök és a hatályos jogi normák alapján történő felderítési és bizonyítási gyakorlata igen fiatal, mindössze tízéves múltra tekint vissza, így szakmailag stabil és jól bevált kriminálmotodikai ajánlásokról az orvvadászat tekintetében még nem beszélhetünk. A bűncselekmény felderítése és vizsgálata kapcsán a hatékony eljárásrend kidolgozása folyamatosan zajlik, azonban az elmúlt évek tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a nyomozás során, illetve a bizonyításnál az alábbi szempontok bírnak nagy jelentőséggel.

Kiemelkedő hangsúlyt kap az adott szerv illetékességi területén szolgálatot teljesítő rendőri állomány alapos hely- és személyismerete, továbbá az információáramlás fokozása, melynek fejlesztése érdekében

- a nyomozók, a vizsgálók, a körzeti megbízottak és a járőrök saját körzetükben folyamatosan térképezzék fel:
 - az adott településen élő, vagy vadászturizmus kapcsán a településen rendszeresen megforduló, illetve a vadászatot társasági tagsággal folytató személyeket,
 - a településen élő, a vadászatot alanyi jogon (társasági tagság nélkül) folytató személyeket,
 - a területen mozgó vadászati célú terepjáró gépjárműveket, azok tulajdonosait,
 - a területen előforduló erdészeti munkagépeket, azok tulajdonosait,
 - az illetékességi területén lévő vendéglátó egységeket, azok tulajdonosait, kapcsolatrendszerüket (vadászati vagy vadászokhoz való kötődésük tekintetében),
 - az illetékességi területen lévő kereskedelmi egységeket,

- a vadászterületek bevezető útszakaszainak lakosságát, főként a települések peremén élő személyek körét, velük tartsanak folyamatos kapcsolatot;
- a terület rendőrei rendelkezzenek pontos térképi beazonosításra alkalmas (vadászati hatóság által készített és kiadott) nyilvántartással az egyes vadászatra jogosultak vadászterületei kapcsán, ismerjék a társaság vezetését, hivatásos vadászait;
- a terület rendőrei rendelkezzenek naprakész információkkal a vadászatot érintő szabályozás kapcsán (vadászati tilalmi idők, tiltott vadászati eszközök, nagyvad-azonosító használata, tiltott vadászati módok, vadfajismeret, stb.);
- legyen folyamatos a kapcsolattartás a területen működő halőrökkel, mezőőrökkel, erdészekkel, a természetvédelmi őrszolgálatok képviselőivel, a természetvédelmi őrszolgálatnál alkalmazott technikai eszközök (terepjáró, vadkamera, távcső, éjjellátó, stb.) segítik a felderítést;
- a vadászati hatóság tagjaival folyamatosan működjenek együtt, egyeztessenek az információcsere (helyszínek, személyek, eszközök, stb.) érdekében;
- a bünyügyi szolgálati ág munkatársai az állampolgári bejelentések nyomán fordítsanak kiemelt figyelmet az orrvadászat, és a járulékos jogsértő cselekmények elkövetésére vonatkozó információk beszerzésére, kezeljék szenzitíven az ilyen adatokat;
- tartsanak kapcsolatot a vadászboltokkal, azok képviselőivel (pl. lőszer-forgalmazás nyilvántartás ellenőrzése);
- működjenek együtt vármegyénk (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye) tekintetében a külföldi társhatóságokkal (szlovák rendőri szervekkel) (a határon átnyúló jogosultság nélküli vadászat, szállítási útvonalak, illegális vadátvétel, illetve lőszer-forgalmazás, stb.);
- tartsanak rendszeres, minimum vezetői szinten megvalósuló kapcsolatot a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV), a NAV Bünyügyi Főigazgatóság, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (a továbbiakban: NÉBIH), a Nemzeti Népegészségügyi Központ (a továbbiakban: NNK) munkatársaival.

Nyomozóhatósági jogkörben eljárva az egyes rendőri szervek

- szükség esetén éljenek a leplezett eszközök felhasználásából adódó lehetőségekkel;
- alkalmazzák a fokozott ügyészi felügyeletből adódó, folyamatos egyeztetésben rejlő lehetőségek tárházát;
- kutatás során a bizonyítási eszközök beszerzését (legálisan, illetve illegálisan tartott lőfegyver(ek), lőszer(ek), video- és fényképfelvételek, feljegyzések, vadhús, vérgyanús szennyeződések, mérlegek, csomagolóanyagok, digitális nyomok (NÚSZ, VÉDA, helyadatok, SMS, e-mail, további üzenetküldő rendszerekben fellelhető nyomok, cellainformációk, navigációs eszközök (telefonos navigáció), térfigyelő kamerafelvételek, vadkamerarendszerek felvételei, stb.) körültekintően, mindenre kiterjedően, megfontoltan és alaposan hajtsák végre;
- rendszeresen alkalmazzák az OSINT módszerét (az Internet, továbbá az ott elérhető facebook, illetve egyéb közösségi kép- és videómegosztók, stb. vonatkozásában) a digitális nyomok felkutatása és eljárásban történő biztosítása érdekében.

A felderítést, bizonyítást rendkívül sok tényező gátolja, tekintettel arra is, hogy az orrvadászat kapcsán magas fokú a látencia, melynek okai, többek között:

- a vadászterületek minimális személyforgalma,

- a vadászterületek nehéz megközelíthetősége,
- a vadászterületek technikai eszközökkel történő ellátottságának hiánya,
- a könnyű elrejtőzés lehetősége,
- az összefonódások,
- a hatósági személyek helyismeretének hiánya,
- a vadászterületen illegálisan tárolt, csak orvvadászatra, kizárólag a vadászterületen használt fegyverek (földbe ásva, odukban, sziklarepedésekben, pl. a Bükk-hegységben) elrejtve történő tárolása,
- az átgondolt elkövetés (az elejtés és a vadszállítás időben elkülönül),
- az engedély nélkül tartott lőfegyverek, vadászati eszközök,
- az engedély nélkül tartható vadászati vagy vadászatra használható eszközök (pl. íj, számszeríj),
- az éjjeli vagy hajnali elkövetés,
- a tiltott vadászati eszközök, módszerek,
- a hatóság tagjainak ismerethiánya (vadászati jog ismeretének vagy a konkrét bűncselekmény felismerésének hiánya).

Fentiek kapcsán egy személyes tapasztalat, hogy helyi rendőri szerv illetékességi területén orvvadászat gyanúja merült fel egy, a környéken lakók körében köztiszteletben álló személy, továbbá az általa illegálisan használt vadászterület, illetve orvvadászattal érintett időszak tekintetében. Alapos felderítést, információgyűjtést követően tudtuk, hogy személyünk vadászfegyverrel ment ki számára idegen vadászterületre, majd nem sokkal később egy lövés is elhangzott az általa illegálisan létesített magasles irányából, illetve újabb jelzés érkezett arról, hogy orvvadászunk sikeres volt, és egy vaddisznót húzott be a háza udvarába. A jelzéstől számított pár percen belül a helyszínen voltak körzeti megbízott kollégáim, akik jelentették, hogy ugyan nagyvadazonosító nincs az elejtett vaddisznóban, az félig már meg van nyúzva, mellette húsos ládák és hús csomagolására alkalmas nejlonzacsokkó találhatóak, azonban nincs gond, nem történt bűncselekmény, mert a vaddisznót nyúzva, kisebb adagokra csomagolva szándékozott leadni „vadászunk”, hogy a vadászatra jogosultnak ezzel se kelljen fáradnia. Ennek ellenére – vagy éppen ezért – a helyszínre érkező körzeti megbízott kollégák a helyszín biztosítására kaptak utasítást, majd az odaérkező bűnügyes állomány közreműködésével a félig nyúzott vaddisznót, a lőszerhüvelyt, a vadásznál lévő lőszereket, nagygolyós vadászpuskáját, ruházatát lefoglaltuk, illetve a helyszínre irányított fegyverengedélyügyi előadó közreműködésével intézkedtünk további, jelentős számú vadászfegyvereinek és az azokhoz tartozó lőszerek azonosítására és azok birtoklására vonatkozó engedély azonnali visszavonására. A helyszíni szemle kiterjesztésre került a vad vérével szennyezett húzásnyomon keresztül a magaslesig, illetve az ott üzemeltetett, szintén jelentős mértékben vérral és szőrrel szennyezett szóróig.

A biztonság kedvéért az eljárás során a terület vadászatra jogosultjának képviselője sértett tanúként történő kihallgatása alkalmával elmondta, hogy orvvadászunk legálisan nem vadászhat a vadászterületen, a vadásztársaságnak nem tagja, illetve elnök úr – kérdésre – azt is közölte a nyomozóhatóság eljáró képviselőjével, hogy az elejtett nagyvadat szőrben, bőrben, zsigerelve lehet a vadátvevőhöz szállítani, nyúzott, csomagolt állapotban kizárt a vadleadás.

A körzeti megbízottak e tekintetben egy életre megtanulták az elnök úr által is hangsúlyozott szabályt, érdemben náluk a leadás kapcsán nyúzásos, csomagolásos

könnyítésre már nem tudnak hivatkozni orvvadászok. A felderítést gátló tényezők között említést érdemel

- a vadászati hatóság helyszíni ellenőrzéseinek alacsony száma, illetve
- az, hogy az orvvadászat társadalmi megítélése nem hangsúlyos, a lakosság nagy része e bűncselekmény vonatkozásában közömbös.

A felderítést, a bizonyítást, ezzel pedig az általános és speciálprevenációs célokat szolgáló tényezők alkalmazása, használata rendkívüli figyelmet érdemel. Ezek közül is kiemelkedik

- a modern technikai vívmányok körében:
 - a mobiltelefonos cellainformációk, a NÚSZ, VÉDA információk beszerzése,
 - a vadkamerarendszer használata,
 - a drónok alkalmazása (nagy hatótávolság, csendes, operatív),
 - az OSINT módszere;
- az együttműködés körében
 - a hivatásos vadászokkal, a tájegységi fővadászokkal, a természetvédelmi őrökkel, a mezőőrökkel,
 - a vadászatra jogosultakkal, a tagsággal,
 - a vadászati hatóság képviselőivel,
 - a NAV, a NÉBIH és az NNK alkalmazottakkal (vadhús készletek és számlák kapcsán),
 - az állampolgárok öntevékeny csoportjaival (pl. helyi polgárőrökkel, egyesületekkel),
 - az erdészetekkel, fakitermelőkkel, mezőgazdászokkal,
 - az állatvédőkkel történő kapcsolattartás;
- a hely- és személyismeret fejlesztése;
- a humán-hírszerzés bővítése;
- a vadászterületekre be-, ill. kivezető utak fokozott kontrollja (pl. visszatérő járőrszolgálat, illetve szükség esetén gépjármű- és csomagátvizsgálás);
- a speciális ismeretek, célirányos oktatása a hatóság tagjai számára;
- az illegális vadátvevőhelyek felderítése (társhatóságokkal közös ellenőrzések);
- az érintett területek visszatérő ellenőrzése;
- a korábban „látókörbe” került személyek „figyelemmel kísérése”;
- a jellemző elkövetési időszakok „sátoros ünnepek” fokozott felügyelete;
- a speciálisan szakosodott vármegyei nyomozócsoportok létrehozása;
- a lőszerbeszerzés és felhasználás hatósági ellenőrzése (nyilvántartás, napló);
- a fegyvertartással kapcsolatos jogszabályok pozitív irányú változása;
- a haszonbérleti ciklus 20 éves időtartamra változása (vadászterület bérleti jogviszony megszűnés előtti „terület-levadászás” kapcsán);
- az igazgatásrendészeti szolgálati ág tevékenysége (engedély-bevonások kapcsán a nyomozószervek értesítése);
- a vagyonfelderítés (javak és jövedelmi viszonyok arányainak vizsgálata);
- a szerencsefaktor.

A jövőben egyre nagyobb hangsúlyt kap – láthatjuk a fokozott médiaérdeklődés kapcsán –, ezért fontos kitérni a védett állatok (farkas, hiúz, barnamedve, énekesmadarak export célú) vadászatának kiszűrésére, szorosan együttműködve a természetvédelmi hatóság

szakembereivel, az illegális trófeabehozatal (CITES egyezmény megsértésével történő) felderítésére, az illegális tevékenységgel szembeni határozott fellépésre.

A fellépés elengedhetetlen, hiszen az ember egyszersmind beleavatkozott a természet örök körforgásába, amely miatt a biodiverzitás felborulni látszik, a vadállomány természetes egyensúlya már nem tartható fenn, az őállapot nem állítható vissza. Felelőségünk, hogy a rendelkezésünkre álló eszközökkel igyekezzünk megőrizni a ránk bízott föld faunáját az okszerű, tervezett vadgazdálkodási tevékenységünkkel, és igyekezzünk kiszűrni a durva, olykor helyreállíthatatlan károkat okozó emberi beavatkozásokat, az olyanokat, mint az orvvadászat. Dolgozatomban ehhez szeretnék segítséget nyújtani a témakör gyakorló szakembereinek, hogy elindulhassanak egy olyan úton, amely lehetővé teszi ezen bűncselekmény kapcsán a felderítést és a sikeres bizonyítást is.